

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะในบทนี้ได้จากการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ผลการศึกษาในบทที่ 5 เพื่อสังเคราะห์เป็นแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวม โดยให้ความสำคัญตั้งแต่ขั้นของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางผังเมืองซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของบทนี้ เพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมในระดับที่สูงขึ้นอย่างการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ โดยจากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนและจัดทำผังเมือง พบว่า มี 3 ปัจจัยหลักด้วยกัน ได้แก่ ปัจจัยจากข้อกำหนดทางกฎหมาย ปัจจัยจากภาครัฐ และปัจจัยจากประชาชน ดังนั้น ในลำดับต่อไปจะเป็นการสรุปการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากสามปัจจัยดังกล่าวข้างต้น พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนและจัดทำผังเมือง

6.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางผังเมืองของประชาชน

จากการศึกษาในบทต่าง ๆ ที่ผ่านมาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง โดยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่

- 1) ปัจจัยจากข้อกำหนดทางกฎหมาย
- 2) ปัจจัยจากภาครัฐ
- 3) ปัจจัยจากประชาชน

6.1.1 ปัจจัยจากข้อกำหนดทางกฎหมาย

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการผังเมืองตามกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และกฎหมายผังเมืองอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เมื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกัน สามารถจำแนกได้ 4 ระดับ ดังนี้

- ระดับที่ 1 การปฏิบัติตามข้อบังคับผังเมืองรวม
- ระดับที่ 2 การให้ข้อมูลข่าวสารแก่เจ้าหน้าที่การผัง

ระดับที่ 3 การได้รับข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐ

ระดับที่ 4 การได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจผ่านวิธีการจัดการประชุมรับฟังความคิดเห็นประชาชน และการยื่นคำร้องเพื่อขอปรับปรุงหรือแก้ไขข้อกำหนดผังเมืองรวม

การมีส่วนร่วมของประชาชนเหล่านี้ เป็นสิทธิที่ประชาชนพึงมีตามกฎหมายในการร่วมวางแผนและจัดทำผังเมืองรวม โดยเฉพาะกฎหมายผังเมืองได้มีการกำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้อย่างชัดเจนเป็นขั้นตอน ในขณะที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศมีการกำหนดกรอบการปฏิบัติของประชาชนให้เป็นไปตามข้อบังคับทางกฎหมายเพื่อประโยชน์ต่อการผังเมือง และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนในการร่วมรับรู้และแสดงความคิดเห็นในการดำเนินงานของรัฐที่จะมีผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนทั่วไปและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการผังเมืองนั้นแตกต่างกันที่ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยทั่วไปเป็นการเข้าร่วมการดำเนินงานตามแนวนโยบายแห่งรัฐตั้งแต่การกำหนดนโยบาย แผนงานหรือโครงการพัฒนาของรัฐทั้งในระดับชาติจนถึงระดับท้องถิ่น ขณะที่การมีส่วนร่วมทางผังเมืองเป็นการมีส่วนร่วมที่เฉพาะเจาะจงการพัฒนาในลักษณะของแต่ละพื้นที่ในเชิงกายภาพ และเป็นการวางข้อกำหนดเพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติแก่รัฐและประชาชนให้เป็นไปตามแนวทางเดียวกัน คือ เพื่อพัฒนาเมืองให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม และป้องกันมิให้เกิดการดิรอนสิทธิซึ่งกันและกันของประชาชน กล่าวคือ การมีส่วนร่วมทางผังเมืองนั้นถือเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายสาธารณะจึงมีความเฉพาะเจาะจงมากกว่าการมีส่วนร่วมในการวางแผนทั่วไปในเรื่องข้อกำหนดเพื่อการปฏิบัติตามกฎหมายผังเมืองที่จะก่อให้เกิดสิทธิในเชิงรูปธรรม

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวมตามกฎหมายแล้วนั้น ยังพบว่า ในขั้นตอนการประชาสัมพันธ์ในการจัดทำผังเมืองรวมโดยใช้สื่อตามกฎหมายผังเมือง (ข้อ 2 ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 315 (พ.ศ. 2540) ออกตามความในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518) กำหนดให้ใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวม คือ สื่อวิทยุและหนังสือพิมพ์เท่านั้น ซึ่งจากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากรในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า สื่อตามกฎหมายดังกล่าวกำหนดยังไม่สามารถเข้าถึงครอบคลุมประชากรทั่วทั้งกรุงเทพมหานครได้อย่างเพียงพอ เนื่องจากยังมีประชาชนอยู่จำนวนไม่น้อยที่ยังไม่ทราบแม้กระทั่งความหมายของการผังเมือง และไม่ทราบว่า

กรุงเทพมหานครมีการวางผังเมืองรวม และบางส่วนไม่เคยทราบว่าตนเองมีสิทธิในการวางและจัดทำผังเมืองรวมอีกด้วย

นอกจากนี้ ในขั้นตอนการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ได้กำหนดให้รัฐจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนไม่น้อยกว่า 1 ครั้ง กล่าวคือ หากท้องถิ่นจะมีการวางและจัดทำผังเมืองรวม และได้จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพียงครั้งเดียวก็ไม่ถือว่าเป็นการขัดต่อข้อกำหนดแต่อย่างใด ซึ่งจัดว่าน้อยเกินไปหากเปรียบเทียบกับการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการผังเมืองของต่างประเทศ

อีกทั้ง มาตรา 19 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ยังจำกัดสิทธิประชาชนในการเข้าร่วมประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โดยการกำหนดให้ผู้ที่มิมีสิทธิในการเข้าร่วมประชุมต้องเป็นตัวแทนประชาชนเท่านั้น นอกจากนี้ ข้อ 7 ของกฎกระทรวง ฉบับที่ 315 (พ.ศ. 2540) ยังกำหนดให้บุคคลผู้มีสิทธิในการเข้าร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็นประชาชนต้องเป็นเจ้าของที่ดินหรืออาคารในกรุงเทพมหานครและผู้แทนทางการเมืองท้องถิ่นเท่านั้น เหล่านี้ถือเป็นข้อบกพร่องทางกฎหมายที่ควรมีการดำเนินการแก้ไขและปรับปรุง เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการผังเมืองมากยิ่งขึ้น

6.1.2 ปัจจัยจากภาครัฐ

หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบงานด้านผังเมืองกรุงเทพมหานคร คือ สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร โดยสำนักผังเมืองนี้ได้มีนโยบายในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางและจัดทำผังเมืองรวมไว้มากกว่าที่กฎหมายผังเมือง (พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 และกฎกระทรวง ฉบับที่ 315 (พ.ศ. 2540)ฯ) กำหนด โดยสรุปการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางและจัดทำผังเมืองรวมได้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 การให้ความร่วมมือในขั้นตอนของการทบทวน สำรวจ และเก็บข้อมูล
- ขั้นตอนที่ 2 การให้ข้อคิดเห็นในขั้นตอนการวางผัง
- ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบแผนผังหลังจากผังได้รับความเห็นชอบ
- ขั้นตอนที่ 4 การปฏิบัติตามข้อกำหนดของผังเมืองรวมเมื่อมีการประกาศบังคับใช้แล้ว
- ขั้นตอนที่ 5 การเข้าร่วมและให้ข้อคิดเห็นในการขยายระยะเวลาการใช้บังคับผังเมืองรวม

จากการศึกษาในบทที่ 4 จะเห็นว่าสำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำผังเมืองรวมอย่างต่อเนื่อง ที่เห็นได้ชัดเจนคือ ขั้นตอนการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ทางสำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร ได้มีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทั้งก่อนและหลังร่างผังเมืองรวมฉบับใหม่ อีกทั้ง ก่อนการจัดประชุมใหญ่ในแต่ละครั้งต้องมีการจัดประชุมเป็นกลุ่มรายเขตย่อย เพื่อให้การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนนั้นเป็นไปอย่างทั่วถึงทั้ง 50 เขต

ส่วนในขั้นตอนการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบว่ามีการร่างผังเมืองรวม และให้ประชาชนเข้ามาตรวจสอบร่างแผนผังและข้อกำหนดก่อนประกาศใช้ผังเมืองรวมนั้น ทางสำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร ได้ให้ความสำคัญกับสื่อประชาสัมพันธ์เป็นอย่างมาก เนื่องจากสื่อถือเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำผังเมือง ทำให้ประชาชนทราบเหตุการณ์การจัดทำผังเมืองรวมได้อย่างต่อเนื่อง และได้ทราบว่าตนมีสิทธิในการวางและจัดทำผังเมืองรวมได้เมื่อไหร่และในขั้นตอนใดบ้าง ซึ่งถือว่าสื่อเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับสังคมประชาธิปไตยที่ประชาชนมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลข่าวสารของทางราชการในปัจจุบันได้อย่างเต็มที่ และสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นได้ภายใต้ผลประโยชน์สาธารณะ

ดังนั้น สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร จึงได้มีการเพิ่มสื่อประชาสัมพันธ์ให้มากและมีความหลากหลายขึ้น เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มได้มีโอกาสในการรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับผังเมืองโดยทั่วถึงกัน โดยสื่อที่มีแนวโน้มในการให้ข้อมูลข่าวสารและสื่อสารกับประชาชนได้ดี ซึ่งทางสำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร ได้นำมาใช้ ได้แก่ สื่อวิทยุ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ หนังสือหรือวารสาร โทรทัศน์ ป้ายโฆษณาหรือโปสเตอร์ เอกสารทางราชการ การประกาศทางอินเตอร์เน็ตหรือเว็บไซต์ และการใช้แบบสอบถาม ฯลฯ รวมทั้ง การใช้บุคลากรเป็นสื่อในการสนแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันระหว่างรัฐกับประชาชนในขั้นตอนการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งได้ผลตอบรับจากประชาชนค่อนข้างดี และทางเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ให้การยอมรับว่าการใช้บุคลากรเป็นสื่อมีประสิทธิภาพในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนเป็นอย่างดี

ในขณะที่สื่อตามกฎหมายผังเมือง (ข้อ 2 ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 315 (พ.ศ. 2540)ฯ) กำหนดให้ใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการวางและจัดทำผังเมืองรวม คือ สื่อวิทยุและหนังสือพิมพ์เท่านั้น อย่างไรก็ตาม การใช้สื่อตามกฎหมายดังกล่าวยังไม่สามารถเผยแพร่ข่าวสารให้แก่ประชาชนได้ครอบคลุมทั่วทั้งกรุงเทพมหานคร เนื่องจากผลการสำรวจข้อมูลจากการทำแบบสอบถามพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ทางผังเมืองอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ และบางส่วนยังคงไม่ทราบข่าวความเคลื่อนไหวของการผังเมืองในกรุงเทพมหานครแม้แต่น้อย

อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งการประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อ และการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนนั้นมิได้ขึ้นอยู่กับนโยบายของสำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร เพียงอย่างเดียว ยังขึ้นอยู่กับงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากกรุงเทพมหานคร และต้องขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์ของผู้บริหารของสำนักผังเมือง กรุงเทพมหานครเกี่ยวกับการให้ความสำคัญเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางและจัดทำผังเมืองอีกด้วย

6.1.3 ปัจจัยจากประชาชน

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาเกี่ยวกับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับผังเมืองของประชาชน สรุปได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ในเรื่องความหมายทางผังเมืองน้อยมาก และถึงแม้ว่าประชาชนจะยังไม่รู้จุดประสงค์ของการวางผังเมืองอย่างชัดเจน แต่ส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการวางผังเมืองของกรุงเทพมหานคร โดยเห็นว่าเป็นการทำเพื่อให้บ้านเมืองเป็นระเบียบเรียบร้อย และเพื่อรักษาผลประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก นอกจากนี้ ผลการศึกษาจากการสอบถามประชาชนกลุ่มตัวอย่างถึงความประสงค์ในการเข้าร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็นหากรัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าร่วมได้ ผลปรากฏว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความประสงค์ต้องการเข้าร่วม แต่ยังมีประชาชนอีกส่วนหนึ่งซึ่งมีจำนวนใกล้เคียงกันซึ่งน้อยกว่าไม่มีความประสงค์จะเข้าร่วมการประชุมที่รัฐจัดขึ้น เหล่านี้จะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการผังเมืองของประชาชนในสังคมไทยปัจจุบัน

นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับประชาสัมพันธ์ทางผังเมือง และดำเนินการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ยังให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการผังเมืองปัจจุบันว่า ถึงแม้จะมีจำนวนของประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับผังเมืองเพิ่มมากขึ้นจากในอดีต แต่ส่วนใหญ่ผู้ที่มีความรู้ทางผังเมือง มีความตระหนักถึงความสำคัญของการผังเมือง และเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็นในการวางและจัดทำผังเมืองรวม มักเป็นผู้ที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับผังเมืองโดยตรง โดยเฉพาะหากการวางผังเมืองนั้นมีผลกระทบทางลบต่อตนเองโดยตรง

ดังนั้น ความสนใจของประชาชนในเรื่องการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในขั้นตอนการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่รัฐจัดขึ้นจึงยังมีน้อยอยู่ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการผังเมืองและสิทธิที่ตนพึงมีในกระบวนการวางและจัดทำผังเมืองรวมมากนัก ถึงแม้ว่ารัฐจะมีการส่งเสริมในเรื่องนี้ทุกทาง ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มการเผยแพร่

ความรู้ การประชาสัมพันธ์ และการเพิ่มจำนวนการประชุมรับฟังความคิดเห็นประชาชนให้มากขึ้น เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการเข้าร่วมประชุมรายเขตย่อยโดยไม่จำกัดจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมก็ตาม

6.2 ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการให้ข้อเสนอแนะนี้ คือ เพื่อสร้างและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางและจัดทำผังเมืองรวมให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยให้ความสำคัญตั้งแต่ขั้นของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจนถึงขั้นของการแสดงความคิดเห็น เพื่อให้ประชาชนมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับผังเมือง และตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการวางและจัดทำผังเมืองมากขึ้น โดยในที่นี้ได้แบ่งข้อเสนอแนะเป็น 3 ส่วนหลักคือ ข้อเสนอแนะด้านกฎหมาย ข้อเสนอแนะด้านภาครัฐ และข้อเสนอแนะด้านประชาชน ซึ่งรายละเอียดมีดังนี้

6.2.1 ข้อเสนอแนะด้านกฎหมาย

1) การเพิ่มเติมสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการวางและจัดทำผังเมือง

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายที่เกี่ยวกับการวางและจัดทำผังเมืองรวม จะเห็นได้ว่ามีการระบุสาระสำคัญของกฎหมายเรื่องวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนต่าง ๆ ของการวางและจัดทำผังเมืองรวมไว้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันยังคงมีการแก้ไขปรับปรุงร่างกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการโฆษณา การประชุมและการแสดงข้อคิดเห็นของประชาชนในการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวม พ.ศ. ... ตามมติคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2547 เพื่อแก้ไขกฎกระทรวง ฉบับที่ 315 (พ.ศ. 2540)ฯ กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการโฆษณา การประชุมและการแสดงข้อคิดเห็นของประชาชนในการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวม เพื่อให้มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบันมากขึ้น โดยการเพิ่มเติมสื่อวิทยุโทรทัศน์เข้าไป จากแต่เดิมที่มีเพียงสื่อวิทยุและหนังสือพิมพ์เท่านั้น

ประกอบกับข้อมูลจากการทำแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพมหานคร ซึ่งส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพในการให้ข้อมูลข่าวสารมากที่สุด รองลงมาคือ สื่อหนังสือพิมพ์และวิทยุ ซึ่งเป็นสื่อที่ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายอยู่แล้ว นอกจากนั้นยังมีสื่อป้ายโฆษณาหรือโปสเตอร์ และสื่อทางอินเทอร์เน็ตหรือเว็บไซต์อีกด้วย ซึ่งหน่วยงานของรัฐ

สามารถนำข้อมูลส่วนนี้ไปใช้ในการปรับปรุงและแก้ไขเพื่อขอเพิ่มเติมในกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อให้ข้อกำหนดทางกฎหมายเกิดความสอดคล้องกับความต้องการของคนในสังคม

2) การเพิ่มจำนวนกลุ่มผู้มีสิทธิในการเข้าร่วมประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

นอกจากการเพิ่มเติมสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ในกฎกระทรวงดังกล่าวข้างต้น ยังมีการเสนอแนะให้ปรับปรุงแก่กลุ่มบุคคลที่ควรมีสิทธิแสดงข้อคิดเห็นในการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โดยให้มีการเพิ่มกลุ่มบุคคลที่ควรมีสิทธิในการเข้าร่วมประชุม ได้แก่ กลุ่มผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาด้านการผังเมืองหรือสิ่งแวดล้อม และกลุ่มกำนันและผู้ใหญ่บ้านแห่งท้องที่ที่จะวางและจัดทำผังเมืองรวม โดยให้มีการเพิ่มเติมจากกฎกระทรวง ฉบับที่ 315 (พ.ศ. 2540)ฯ ที่ระบุให้ผู้ที่มีสิทธิในการแสดงข้อคิดเห็นในการประชุมต้องเป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินหรืออาคารในเขตผังเมืองรวมและผู้แทนทางการเมืองท้องถิ่นเท่านั้น

นอกจากนี้ อาจมีการเพิ่มเติมกลุ่มตัวแทนของประชาชนหรือชุมชนท้องถิ่นซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกในสภาองค์กรชุมชนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551¹ ทั้งนี้ จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ยังเห็นด้วยว่า ประชาชนทุกคนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครไม่ว่าจะมีทะเบียนบ้านหรือไม่มีทะเบียนบ้านอยู่ในกรุงเทพมหานครก็ตาม ควรมีสิทธิในการเข้าร่วมประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็นในการวางและจัดทำผังเมืองรวม เนื่องจากทุกคนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครล้วนเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการวางและจัดทำผังเมืองรวมทั้งสิ้น ดังนั้น ทุกคนควรมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นบนประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก

3) การเพิ่มจำนวนการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

ส่วนในข้อกำหนดที่กำหนดให้มีการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนนั้น ได้ระบุให้มีการจัดประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งครั้ง ซึ่งถือว่าน้อยเกินไปสำหรับการให้ประชาชนเข้า

¹ มาตรา 5 (2) การได้มาซึ่งผู้แทนชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในแต่ละหมู่บ้าน และการได้มาซึ่งผู้แทนชุมชนอื่นในตำบลให้เป็นไปตามที่ผู้นำชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในแต่ละหมู่บ้านหรือผู้นำชุมชนอื่นในตำบลแล้วแต่กรณีปรึกษาหารือกัน โดยให้มีผู้แทนชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในแต่ละหมู่บ้าน หมู่บ้านละสี่คนและผู้แทนชุมชนอื่นในตำบลชุมชนละสองคน

(5) ในกรณีที่ตำบลหรือหมู่บ้านใดไม่มีกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน ให้จัดแจ้งการจัดตั้งชุมชนหรือจัดแจ้งการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล แล้วแต่กรณี ไว้กับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือในกรณีเขตกรุงเทพมหานคร ให้จัดแจ้งไว้กับผู้อำนวยความสะดวกเขต และให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้อำนวยความสะดวก แล้วแต่กรณี ออกใบรับการจัดแจ้งไว้เป็นหลักฐาน และแจ้งให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ทราบ

มามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นผ่านที่ประชุม โดยอย่างน้อยควรมีการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นทั้งก่อนและหลังร่างผังฯ เพื่อสอบถามถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนที่เกิดขึ้นก่อนมีการร่างผังเมืองรวมฉบับใหม่ จากนั้นจึงให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอีกครั้งเมื่อร่างผังเมืองรวมแล้วเสร็จ

นอกจากนี้ กฎหมายผังเมืองควรมีการบัญญัติขั้นตอนการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนไว้อย่างชัดเจน เนื่องจากในปัจจุบันยังไม่มีภาระบัพให้มีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนไว้ในขั้นตอนใดของการวางและจัดทำผังเมืองรวม ดังนั้น การจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นส่วนใหญ่จึงมักถูกจัดขึ้นในขั้นตอนที่มีการจัดทำผังเมืองรวมฉบับร่างไว้แล้ว ทำให้การแสดงความคิดเห็นของประชาชนในขั้นตอนดังกล่าวเป็นเพียงการเสนอแนะให้มีการแก้ไขปรับปรุงผังฉบับที่ได้ร่างไว้แล้วเท่านั้น ไม่ใช่การปรึกษาหารือเรื่องปัญหาและความต้องการของประชาชนก่อนที่จะเริ่มต้นวางผังฯ ครั้งใหม่ เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน และป้องกันมิให้ปัญหาเกิดขึ้นอีกในอนาคต

4) การกำหนดการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางและจัดทำผังเมืองรวมอย่างชัดเจนในกฎหมายผังเมือง

กฎหมายควรมีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางและจัดทำผังเมืองรวม ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการวางและจัดทำผังเมืองรวม โดยเฉพาะในกระบวนการแสดงความคิดเห็นหรือยื่นคำร้องเพื่อขอแก้ไขและปรับปรุงข้อกำหนดผังเมืองรวม ต้องมีการให้ข้อมูลแก่ประชาชนเพื่อสร้างพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการวางผังเมืองรวมก่อนให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็น และให้มีการระบุไว้อย่างชัดเจนว่าประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนใดบ้างของกระบวนการวางและจัดทำผังเมืองรวม และมีส่วนร่วมในลักษณะใด

6.2.2 ข้อเสนอแนะด้านภาครัฐ

การส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากต้องอาศัยข้อบังคับทางกฎหมาย และจิตสำนึกของประชาชนที่มีต่อส่วนรวมแล้ว การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งไม่น้อยไปกว่ากัน โดยรัฐต้องมีนโยบายที่ชัดเจนเพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานวางและจัดทำผังเมืองรวม ตลอดจน รัฐต้องมีการจัดสรร

งบประมาณและบุคลากรให้มีเพียงพอในการดำเนินงานด้านการสำรวจและตรวจสอบข้อมูลต่าง ๆ ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

จากการศึกษาข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการทำแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร และการทำแบบสัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านการประชาสัมพันธ์ทางผังเมืองโดยตรง สามารถสรุปผลได้ว่า ถึงแม้ว่าผังเมืองรวมกรุงเทพมหานครจะมีการประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว ทั้งยังมีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องตามการขยายตัวของเมืองกรุงเทพฯ และมีการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดประชุมประชาชน รวมถึงการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของสื่อต่าง ๆ มาโดยตลอด

ถึงกระนั้น ผังเมืองปัจจุบันก็ยังไม่สามารถเข้าถึงประชาชนทั่วไปเท่าที่ควร เนื่องจากยังมีประชาชนจำนวนน้อยมากที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับผังเมืองอย่างแท้จริง และทราบว่าผังเมืองมีผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนทุกคนโดยตรง ส่งผลให้การตระหนักถึงความสำคัญทางผังเมืองนั้นมีน้อย อีกทั้งการที่จะให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในการจัดทำผังเมืองได้ต่อเนื่องตลอดเวลานั้นถือว่าเป็นไปได้ยาก เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องของเทคโนโลยีและงบประมาณในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ดังนั้น ข้อเสนอแนะที่ภาครัฐควรให้การสนับสนุนเพื่อส่งเสริมการรับรู้เรื่องการมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดทำผังเมืองให้แก่ประชาชนจึงมีดังต่อไปนี้

1) การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และความเข้าใจในทางผังเมือง

จากข้างต้น ทำให้ทราบว่า การสร้างพื้นฐานความรู้ทางผังเมืองให้กับประชาชนทั่วไปให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับผังเมืองอย่างทั่วถึงจึงเป็นเรื่องยาก ดังนั้น การพัฒนาบุคลากรของกรุงเทพมหานครให้มีความรู้ความเข้าใจทางด้านผังเมืองอย่างท่องแท่งจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากบุคลากรสามารถเป็นเครื่องมือหนึ่งในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลและข่าวสารทางผังเมือง ทั้งการเผยแพร่ข่าวสารการดำเนินงานให้กับประชาชน ตลอดจน การสร้างความเข้าใจ และอธิบายข้อสงสัยให้แก่ประชาชนหรือหน่วยงานอื่นที่ประสานงานร่วมกันให้เข้าใจได้ ในทางตรงกันข้ามหากบุคลากรของกรุงเทพมหานครยังขาดความรู้และความเข้าใจในเรื่องผังเมือง ย่อมมีผลกระทบต่อทำให้ประชาชนขาดความเข้าใจและความเชื่อมั่นที่มีต่อภาครัฐ ทั้งยังกระทบต่อการเชื่อมโยงผังเมืองสู่การปฏิบัติงานเชิงบูรณาการในรูปแบบต่าง ๆ ของรัฐได้

2) การกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในเชิงรุก

นอกจากนี้ การกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการประชุมรับฟังความคิดเห็นจะต้องเป็นแบบเชิงรุกและมีความต่อเนื่อง เพื่อมิให้การมีส่วนร่วมนั้นหยุดอยู่เพียงขั้นการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น มีการให้ข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการวางและจัดทำผังเมืองรวมอย่างต่อเนื่องหลังการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

ตลอดจนควรมีการแสดงผลรูปหลังการประชุมเพื่อชี้แจงให้ประชาชนได้รับทราบว่าภาครัฐนั้นมีความจริงใจที่ต้องการให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเพื่อการวางและจัดทำผังเมืองรวมอย่างแท้จริง มิใช่การทำเพื่อให้ครบตามขั้นตอนทางกฎหมายเท่านั้น และต้องมีการกำหนดวันเวลาอย่างชัดเจนเกี่ยวกับการประกาศใช้บังคับผังเมืองรวมให้ประชาชนทราบในที่ประชุมรับฟังความคิดเห็นประชาชนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ภาคประชาชนว่าการแสดงความคิดเห็นของประชาชนที่ผ่านมาจะไม่มีสูญเปล่า แต่จะสามารถเห็นเป็นรูปธรรมได้ในรูปของผังเมืองรวมฉบับต่อไป

3) งบประมาณและวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร

จากการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางและจัดทำผังเมืองในข้างต้นนั้น ล้วนจะเกิดขึ้นไม่ได้หากขาดการส่งเสริมจากหน่วยงานส่วนกลางมายังหน่วยงานที่ได้รับหน้าที่ในการรับผิดชอบไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมทางด้านงบประมาณ ซึ่งในที่นี้สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานครจะได้รับการจัดสรรงบประมาณมาจากกรุงเทพมหานคร และปัจจัยจากภาครัฐที่สำคัญที่สุด คือ วิสัยทัศน์ของผู้บริหารในการให้ความสำคัญเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางและจัดทำผังเมือง ซึ่งหากผู้บริหารของหน่วยงานของรัฐมีวิสัยทัศน์ที่ดีในการต้องการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางและจัดทำผังเมืองทั้งในปัจจุบันและในอนาคต การวางและจัดทำผังเมืองในลำดับต่อไปก็จะมีการพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่มากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งทางสังคมและสิ่งแวดล้อมน้อยลง และถือเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับการทำงานของหน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่ควรนำมาเป็นแบบอย่างเพื่อพัฒนาให้สังคมไทยในปัจจุบันเข้าสู่การเป็นสังคมประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น

6.2.3 ข้อเสนอแนะด้านประชาชน

จากการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับผังเมืองค่อนข้างน้อยมาก อีกทั้งทัศนคติเรื่องการมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการร่วมแสดงความคิดเห็นในการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนนั้น ถึงแม้ว่าประชาชนส่วนใหญ่จะมีความประสงค์เข้าร่วม แต่ก็ยังมีอีกจำนวนไม่น้อยซึ่งจำนวนเกือบใกล้เคียงกันไม่ประสงค์จะเข้าร่วมประชุมด้วยเหตุผลต่าง ๆ นอกจากนี้ ประชาชนส่วนใหญ่ยังเห็นพ้องว่าการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับผังเมืองโดยรัฐนั้นยังมีอยู่น้อยมากในปัจจุบัน ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่การรับรู้จนถึงขั้นการแสดงความคิดเห็นในการวางและจัดทำผังเมืองรวมดังต่อไปนี้

1) การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพในการสร้างการรับรู้ให้แก่ประชาชน

ภาครัฐควรให้การสนับสนุนในด้านสื่อประชาสัมพันธ์ที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างทั่วถึง โดยสื่อต่าง ๆ ที่ใช้ในการเผยแพร่ ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับผังเมืองหรือการวางและจัดทำผังเมืองควรมีการอธิบายที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย ยกตัวอย่างสื่อที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพมหานคร เช่น สื่อทางโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ ป้ายโฆษณาหรือโปสเตอร์ และประกาศข่าวทางอินเทอร์เน็ตหรือเว็บไซต์ เป็นต้น

นอกจากการประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อแล้ว สถานที่ในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารก็มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน โดยสถานที่ที่ควรมีการติดประกาศข้อมูลข่าวสารที่สำคัญทางผังเมืองควรเป็นสาธารณสถานต่าง ๆ ที่มีประชาชนจำนวนมากมารวมตัวกันเป็นประจำหรือเป็นกิจวัตร เช่น ที่จอดรถโดยสารประจำทาง สถานีรถไฟและรถไฟใต้ดิน บริเวณด้านหน้าตลาดหรือห้างสรรพสินค้า ร้านค้าปลีกหรือร้านสะดวกซื้อทั่วไป หรือบริเวณด้านหน้าหมู่บ้านหรือชุมชน สถานศึกษาต่าง ๆ เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย ฯลฯ เป็นต้น

2) การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็นโดยภาครัฐ

จากการทำแบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผังเมือง จากสำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับวิธีการเผยแพร่ความรู้ และข้อมูลในการวางและจัดทำผังเมืองรวมให้แก่ประชาชนนั้น สามารถสรุปได้ว่าการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนรายเขตย่อยเป็นวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมที่ดีที่สุด ทั้งยังช่วยสร้างความเข้าใจในเรื่องผังเมืองให้แก่ประชาชน และทำให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของภาครัฐมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันได้เต็มที่โดยตรง

3) การปลูกฝังจิตสำนึกในระดับเยาวชน

การประชาสัมพันธ์โดยปลูกฝังตั้งแต่ระดับเยาวชน ได้แก่ นักเรียน และนักศึกษา เพื่อสร้างพื้นฐานความรู้และจิตสำนึกที่ดีต่อการผังเมือง รวมทั้งเป็นการสร้างสังคมประชาธิปไตยในปัจจุบันที่ให้ความสำคัญกับการแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจโดยใช้เหตุและผล อีกทั้งทำให้เยาวชนมีสำนึกที่ดีต่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เหล่านี้ถือว่ามีผลสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ควรปลูกฝังตั้งแต่ยังเป็นเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของประเทศ

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในลำดับต่อไป

1) หากมีการศึกษาในหัวข้อที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวมในครั้งต่อไป ควรมีการสัมภาษณ์ประชาชนที่เคยเข้าร่วมการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับปัญหาและความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ ที่รัฐได้จัดเตรียมไว้ให้ เพื่อให้การศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการต่อยอดจากการศึกษาในครั้งนี้ซึ่งได้ข้อมูลสัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่ของรัฐเพียงอย่างเดียว เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านเวลาไม่เอื้ออำนวย ทำให้ไม่สามารถเก็บข้อมูลจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้หมด ดังนั้น จึงคาดว่าการศึกษาในครั้งต่อไปจะมีการเจาะจงกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ให้เป็นการกลุ่มประชาชนที่เคยมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อให้ได้รายละเอียดที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษารื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับการแสดงความเห็นเพื่อวางแผนและจัดทำผังเมืองได้มากยิ่งขึ้น

2) การศึกษาในครั้งนี้ได้ทำการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้สิทธิการมีส่วนร่วมแก่ประชาชนในการวางแผนและจัดทำผังเมือง เพื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างทั้งในเรื่องความต้องการมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และสื่อประชาสัมพันธ์ทางผังเมืองที่ประชาชนคาดว่าจะช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อนำไปสู่การเสนอแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการผังเมืองให้มีประสิทธิภาพมากกว่าในอดีตที่ผ่านมา ในขณะเดียวกัน ได้มีมติคณะรัฐมนตรีให้มีการแก้ไขปรับปรุงข้อกำหนดในกฎกระทรวง ฉบับที่ 315 (พ.ศ. 2540)ฯ เพื่อเพิ่มเติมสื่อในการประชาสัมพันธ์ทางโทรทัศน์และกลุ่มผู้มีสิทธิในการเข้าร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวมให้มากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน แต่ยังไม่มีการบังคับใช้ในขณะที่ทำการศึกษานี้ อยู่ ดังนั้น การศึกษาในลำดับต่อไป หากเป็นการศึกษาในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวมกรุงเทพมหานครควรติดตามว่ากฎกระทรวงดังกล่าวได้แก้ไขแล้วเสร็จ

และมีการบังคับใช้หรือยัง เพื่อประเมินว่า การแก้ไขเพิ่มเติมสื่อโทรทัศน์และกลุ่มผู้มีสิทธิในการเข้าร่วมประชุมดังกล่าวนี้มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด และผลตอบรับจากประชาชนเกี่ยวกับสื่อและกลุ่มบุคคลที่มีการเพิ่มเติมขึ้นมาในกฎหมายดังกล่าวนี้เป็นอย่างไร

3) การศึกษาในลำดับต่อไป ควรศึกษาศักยภาพของบุคลากรของหน่วยงานรัฐที่ทำหน้าที่ในกระบวนการวางและจัดทำผังเมือง ศึกษาถึงความพร้อมในเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผังเมือง และความสามารถในการเข้าถึงประชาชน เพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุง และทำเป็นข้อเสนอแนะ เนื่องจากปัจจัยทางด้านเจ้าหน้าที่ของรัฐถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการผังเมืองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น